

Otázky ke státní závěrečné zkoušce – Bc. filmová studia / filmová studia maior/minor (platné od ZS 2022/2023)

SZZk sestává z tří částí – teorie filmu, dějiny filmu (světový nebo český film) a analýza filmu. Studující táhnou po jedné otázce z teorie a dějin filmu, film k analýze jim vybere zkušební komise na základě předloženého seznamu zhlédnutých děl. Na písemnou přípravu mají studující 30 minut, stejná doba je vyčleněna i na samotné zkoušení (10 minut na každou část SZZk). K absolvování SZZk je zapotřebí uspět ve všech třech dílčích částech zkoušky. Literatura uváděná u vybraných otázek je vnímána jako doporučená.

I. Teorie

1. Historický vývoj teorie filmu

Popište vývoj teorie filmu v rámci paradigmatického konceptu Francesca Casettiho a přibližte jednotlivá paradigmatata.

Literatura:

Francesco Casetti, *Filmové teorie 1945–1995*. Praha 2009.

Francesco Casetti, „Epistemologické prostřihy v poválečných teoriích filmu“. *Illuminace* 1992, č. 1, s. 25–35.

Robert Stam: *Film Theory. An Introduction*. Malden 2000.

2. Francouzská avantgarda a teorie filmu

Popište vztahy francouzské avantgardy a teorie filmu, včetně časového zařazení, představitelů a základních tezí.

Literatura:

Richard Abel, *French Film Theory and Criticism. Volume I: A History / Anthology, 1907–1929*. Princeton 1993.

Guido Aristarco, *Dějiny filmových teorií*. Praha 1968.

Jaroslav Brož; Ljubomír Oliva (ed.), *Film je umění*. Praha 1963.

3. Sovětská avantgarda a teorie filmu

Přibližte teoretické názory představitelů sovětské filmové avantgardy, představte jejich klíčové spisy a myšlenky.

Literatura:

Alexandr P. Dovženko, *Z deníků*. Praha 1964.

Sergej M. Ejzenštejn, *Kamerou tužkou i perem*. Praha 1961.

Sergej M. Ejzenštejn, *O stavbě uměleckého díla*. Praha 1963.

Antonín Navrátil, *Dziga Vertov, revolucionář dokumentárního filmu*. Praha 1974.

Vsevolod I. Pudovkin, *Film, scénár, režia, herec*. Bratislava 1982.

4. Ruský formalismus

Popište vztahy ruského formalismu a teorie filmu, včetně časového zařazení, představitelů, základních tezí a vlivu ruského formalismu na pozdější teorie filmu.

Literatura:

Peter Mihálik (ed.), *Sovietska filmová teória dvadsiatych rokov*. Bratislava 1986.

Petr Steiner, *Ruský formalismus. Metapoetika*. Brno 2011.

5. Český strukturalismus

Přibližte projevy strukturalismu v českém myšlení o filmu. Uveďte hlavní představitele, jejich klíčové spisy a myšlenky.

Literatura:

Jaroslav Anděl, Petr Szczepanik (eds.), *Stále kinema: Antologie českého myšlení o filmu 1904–1950*. Praha 2008.

Roman Jakobson, „Úpadek filmu“, in: *Poetická funkce*. Praha 1995, s. 148–153.

Jan Kučera, *Stříhová skladba ve filmu a v televizi*. Praha 2016.

Jan Mukařovský, *Studie I*. Brno 2007.

Jan Svoboda, *Skladba a řád. Český teoretik filmu a televize Jan Kučera*. Praha 2004.

6. Filmová sémiotika

Vysvětlete základní termíny filmové sémiotiky, předchůdce a hlavní představitele sémiotického proudu teorie filmu. Soustřeďte se zejména na povahu filmového znaku a jeho odlišnosti od jazyka jako znakového systému.

Literatura:

Jurij M. Lotman, *Semiotika filmu a problémy filmovej estetiky*. Bratislava 1984.

Jurij M. Lotman, „Text v textu“, in: Jan Bernard (ed.), *Sborník filmové teorie 2. Tartuská škola*. Praha 1995, s. 13–28.

Peter Mihálik (ed.), *Antológia súčasnej filmovej teorie*. Bratislava 1980.

James Monaco, *Jak číst film. Svět filmů, médií a multimédií*. Praha 2004

Jan Svoboda, Marie Benešová (eds.), *Film jako znakový systém: čtyři studie věnované sémiologické problematice filmu*. Praha 1971.

7. Freudovská psychoanalýza a teorie filmu

Charakterizujte vliv freudovské psychoanalýzy na teorii filmu. Uveďte hlavní představitele, terminologii, klíčové spisy a myšlenky.

Literatura:

Charles F. Altman, „Psychoanalysis and Cinema: The Imaginary Discourse“, in: Bill Nichols (ed.), *Movies and Methods, Vol. II*. Berkeley and Los Angeles 1985.

Francesco Casetti, *Filmové teorie 1945–1995*. Praha 2009.

Christian Metz, *Imaginární signifikant. Psychoanalýza a film*. Praha 1991.

8. Laura Mulveyová a feministická teorie filmu

Vysvětlete základní teze feministického konceptu Laury Mulveyové a charakterizujte její vliv na vývoj feministického proudu teorie filmu v 80. a 90. letech (představitelky/é a základní teze).

Literatura:

Petra Hanáková, *Pandořina skříňka, aneb co feministky provedly filmu*. Praha 2007.

Laura Mulveyová, „Vizuální rozkoš a narativní film“. *Iluminace* 1995, č. 3, s. 43–52.

Sue Thornham (ed.), *Feminist Film Theory. A Reader*. Edinburgh 1999.

9. Naratologie

Popište časové zařazení, předchůdce, hlavní představitele a základní teze a termíny filmové naratologie. Vysvětlete odlišnosti naratologických systémů u konkrétních autorů.

Literatura:

Petr A. Bílek, Jiří Hrabal, Tomáš Kubíček, *Naratologie: Strukturální analýza vyprávění*. Praha 2013.

David Bordwell, *Narration in the Fiction Film*. Madison 1985.

Seymour Chatman, *Dohodnuté termíny: rétorika narativu ve fikci a filmu*. Olomouc 2000.

Seymour Chatman, *Příběh a diskurs: Narativní struktura v literatuře a filmu*. Brno 2008.

10. Nová filmová historie

Nastiňte teoretické postuláty tzv. nové filmové historie. Soustřed'te se na hlavní představitele, klíčové spisy a vysvětlení metodologické odlišnosti od tradiční filmové historiografie.

Literatura:

Robert C. Allen, Douglas Gomery, *Film History: Theory and Practice*. New York, 1985.

Petr Szczepanik (ed.), *Nová filmová historie*. Praha 2004.

11. Teorie dokumentárního filmu

Charakterizujte teoretické vymezení dokumentárního filmu podle Billa Nicholse a jeho vztah k hranému filmu.

Literatura:

Guy Gauthier, *Dokumentární film, jiná kinematografie*. Praha 2004.

Bill Nichols, *Úvod do dokumentárního filmu*. Praha 2010.

12. Žánrová teorie

Jmenujte a vysvětlete hlavní teoretické přístupy k filmovému žánru. Soustřed'te se na klíčové představitele, spisy, myšlenky a jejich odlišnosti.

Literatura:

Rick Altman, *Film / Genre*. London 1999.

Rick Altman, „Sémanticko-syntaktický přístup k filmovému žánru“. *Illuminace* 1989, č. 1, s. 17–29.

Francesco Casetti, *Filmové teorie 1945–1995*. Praha 2009.

Lester Friedman, *An Introduction to Film Genres*. New York 2014.

II. Světový film

1. Sovětská filmová avantgarda

Charakterizujte sovětskou filmovou avantgardu na pozadí kulturně společenské situace v SSSR a vyjmenujte inspirační zdroje. Přibližte tvorbu hlavních představitelů (nejvýznamnější díla, poetika).

Literatura:

Stručné dějiny sovětského filmu. Praha 1979, s. 34–81.

David A. Cook, *A History of Narrative Film*. New York 2003, s. 139–204.

Ulrich Gregor, Enno Patalas, *Dějiny filmu*. Bratislava 1968, s. 76–99.

Georges Sadoul, *Dějiny světového filmu*. Praha 1963, s. 148–160.

Kristin Thompsonová, David Bordwell, *Dějiny filmu*. Praha 2011, s. 127–150.

2. Počátky evropského filmu

Popište začátky filmu v Evropě, jmenujte první produkční společnosti, režisérské osobnosti a popište jejich tvorbu.

Literatura:

- David A. Cook, *A History of Narrative Film*. New York 2003, s. 48–60.
Ulrich Gregor, Enno Patalas, *Dejiny filmu*. Bratislava 1968, s. 13–25.
Georges Sadoul, *Dějiny světového filmu*. Praha 1963, s. 16–83.
Kristin Thompsonová, David Bordwell, *Dějiny filmu*. Praha 2011, s. 19–62.
Jerzy Toeplitz, *Dějiny filmu I (1895–1916)*. Praha 1989, s. 21–46.

3. Počátky amerického filmu

Popište začátky filmu v USA, jmenujte první produkční společnosti, režisérské osobnosti a charakterizujte jejich tvorbu.

Literatura:

- David A. Cook, *A History of Narrative Film*. New York 2003, s. 33–47, 61–109, 207–252.
Ulrich Gregor, Enno Patalas, *Dejiny filmu*. Bratislava 1968, s. 26–37.
Georges Sadoul, *Dějiny světového filmu*. Praha 1963, s. 84–117, 174–191.
Kristin Thompsonová, David Bordwell, *Dějiny filmu*. Praha 2011, s. 45–66, 151–174.
Jerzy Toeplitz, *Dějiny filmu I (1895–1916)*. Praha 1989, s. 94–113, s. 145–165.

4. Skandinávská němá kinematografie

Charakterizujte skandinávskou němou kinematografií, uveďte základní představitele, jejich tvorbu a popište poetiku.

Literatura:

- Ulrich Gregor, Enno Patalas, *Dejiny filmu*. Bratislava 1968, s. 41–46.
Václav Merhaut, *Tradice a současnost švédského filmu*. Praha 1989, s. 13–26.
Georges Sadoul, *Dějiny světového filmu*. Praha 1963, s. 73–78, 118–123.
Kristin Thompsonová, David Bordwell, *Dějiny filmu*. Praha 2011, s. 71–75.
Jerzy Toeplitz, *Dějiny filmu I (1895–1916)*. Praha 1989, s. 86–93.

5. Německá němá kinematografie

Uveďte hlavní filmové směry v německém filmu 20. let, charakterizujte nejvýznamnější představitele a jejich tvorbu.

Literatura:

- David A. Cook, *A History of Narrative Film*. New York 2003, s. 110–137.
Thomas Elsaesser, *Metropolis*. Praha 2007.
Ulrich Gregor, Enno Patalas, *Dejiny filmu*. Bratislava 1968, s. 47–62.
Georges Sadoul, *Dějiny světového filmu*. Praha 1963, s. 124–136.
Kristin Thompsonová, David Bordwell, *Dějiny filmu*. Praha 2011, s. 109–126.
Jerzy Toeplitz, *Dějiny filmu I (1895–1916)*. Praha 1989, s. 166–174.

6. Francouzská němá kinematografie

Charakterizujte francouzskou kinematografií v 10. a 20. letech 20. století, popište nejvýznamnější směry, představitele a jejich tvorbu.

Literatura:

- Ulrich Gregor, Enno Patalas, *Dejiny filmu*. Bratislava 1968, s. 63–75.
Georges Sadoul, *Dějiny světového filmu*. Praha 1963, s. 137–147.
Kristin Thompsonová, David Bordwell, *Dějiny filmu*. Praha 2011, s. 89–108.
Jerzy Toeplitz, *Dějiny filmu I (1895–1916)*. Praha 1989, s. 59–74.

7. Klasický Hollywood

Charakterizujte hollywoodský studiový systém – strukturu filmového průmyslu a obvyklé produkční a distribuční praktiky. V bodech popište proces nástupu zvuku. Popište autocenzurní mechanismy a jejich vliv na filmovou tvorbu. Zvolte si jeden dominantní hollywoodský žánr a charakterizujte jeho znaky a historický vývoj.

Literatura:

David Bordwell, Kristin Thompson, Janet Staiger, *The Classical Hollywood Cinema: Film Style & Mode of Production to 1960*. New York 1985.

Douglas Gomery, *The Hollywood Studio System: A History*. London 2005.

Richard Maltby, *Hollywood Cinema*. Malden 2003.

Thomas Schatz, *Hollywood Genres*. Boston 1981.

Kristin Thompsonová, David Bordwell, *Dějiny filmu*. Praha 2011, s. 221–246.

řada *History of the American Cinema*, vol. 4–6.

8. Italský neorealismus

Charakterizujte hlavní znaky italského neorealismu a popište vývoj italské kinematografie po druhé světové válce. Uveďte hlavní představitele, představte jejich tvorbu. Přibližte, jaký měl neorealismus vliv na vývoj světové kinematografie.

Literatura:

André Bazin, *Co je to film?* Praha 1979, s. 203–240.

Millicent Marcus, *Italian Film in the Light of Neorealism*. Princeton 1986.

Kristin Thompsonová, David Bordwell, *Dějiny filmu*. Praha 2011, s. 367–380.

Kristin Thompsonová, „Realismus ve filmu: Zloději kol.“ *Illuminace* 1998, č. 2, s. 69–86.

9. Klasický japonský film

Charakterizujte klasické období japonské kinematografie. Uveďte hlavní představitele a jejich klíčová díla.

Literatura:

David Bordwell, *Ozu and the Poetics of Cinema*. London and Princeton 1988.

Luboš Ptáček, *Akira Kurosawa a jeho filmy*. Praha 2013.

Kristin Thompsonová, David Bordwell, *Dějiny filmu*. Praha 2011, s. 254–263, 403–407, 434–437.

10. Francouzská nová vlna

Popište vývoj francouzské kinematografie v 50. a 60. letech. Uveďte základní narativní a stylové inovace spojené s francouzskou novou vlnou a doložte na tvorbě hlavních představitelů v tomto období.

Literatura:

James Monaco, *Nová vlna*. Praha 2001.

Richard John Neupert, *A History of the French New Wave Cinema* Madison 2007.

Kristin Thompsonová, David Bordwell, *Dějiny filmu*. Praha 2011, s. 457–466.

11. Free Cinema a britská nová vlna

Popište východiska hnutí Free Cinema a vývoj tvorby jeho nejvýraznějších představitelů.

Literatura:

Sarah Street, *British National Cinema*. London 1997.

Sarah Street, „From Ealing Comedy to the British New Wave“, in: Elizabeth Ezra (ed.), *European Cinema*. Oxford 2004, s. 176–194.

Kristin Thompsonová, David Bordwell, *Dějiny filmu*. Praha 2011, s. 469–471, 496.

12. Německý nový film

Charakterizujte západoněmecký „mladý/nový film“. Představte tvorbu, hlavní představitele, kulturní a společenský kontext.

Literatura:

Thomas Elsaesser, „The New German Cinema“, in Elizabeth Ezra (ed.), *European Cinema*. Oxford 2004, s. 194–213.

Inga Scharf, *Nation and Identity in the New German Cinema*. London and New York 2008.

Kristin Thompsonová, David Bordwell, *Dějiny filmu*. Praha 2011, s. 471–472, 594–598.

13. Nový Hollywood a nástup blockbusterů

Definujte proměny hollywoodské kinematografie v 50.–70. letech s ohledem na produkční modely, institucionální a společenské změny, zahraniční i domácí vlivy a inspirace.

Literatura:

Geoff King, *New Hollywood Cinema. An Introduction*. London and New York 2002.

Pavel Skopal, „Styl a narace v novém Hollywoodu“, *Kino-Ikon* 2001, č. 2, s. 255–262.

Kristin Thompsonová, David Bordwell, *Dějiny filmu*. Praha 2011, s. 529–549.

III. Český film

1. Počátky filmu u nás

Charakterizujte počátky českého filmu na konci 19. a v prvních letech 20. století se zaměřením na kinematograf Jana Kříženeckého.

Literatura:

Luboš Bartošek, *Náš film. Kapitoly z dějin (1896–1945)*. Praha 1985.

Jaroslav Brož, Myrtil Frída, *Historie československého filmu v obrazech I., 1898–1930*. Praha 1959.

Ivan Klimeš, *Kinematograf*, Praha 2015.

2. Poetický film do roku 1945

Vyjmenujte a charakterizujte nejvýznamnější díla poetického filmu v československé kinematografii do roku 1945.

Literatura:

Luboš Bartošek, *Náš film. Kapitoly z dějin (1896–1945)*. Praha 1985.

3. Vladislav Vančura a film

Charakterizujte roli Vladislava Vančury ve vývoji národní kinematografie.

Literatura:

Luboš Bartošek, *Desátá múza Vladislava Vančury*. Praha 1973.

Luboš Bartošek, *Náš film. Kapitoly z dějin (1896–1945)*. Praha 1985.

4. Meziválečná komedie

Jmenujte a analyzujte významná díla české komedie mezi světovými válkami.

Literatura:

Luboš Bartošek, *Náš film. Kapitoly z dějin (1896–1945)*. Praha 1985.

Jaroslav Brož, Myrtil Frída, *Historie československého filmu v obrazech II., 1930–1945*. Praha 1966.

5. Protektorátní kinematografie

Popište situaci české kinematografie v období protektorátu.

Literatura:

Jiří Doležal, *Česká kultura za protektorátu*. Praha 1996.

Petr Bednařík, *Arizace české kinematografie*. Praha 2003.

Lukáš Kašpar, *Český hraný film a filmaři za protektorátu*. Praha 2007.

6. Český a slovenský film v letech 1948–1956

Na několika příkladech popište vliv politické determinace na podobu konkrétních českých a slovenských filmů v letech 1948–1956.

Literatura:

Jiří Knapík, *Únor a kultura*. Praha 2004.

A. J. Liehm, *Ostře sledované filmy*. Praha 2001.

Jan Lukeš, *Diagnózy času: Český a slovenský poválečný film*. Praha 2013.

Jan Žalman, *Umlčený film*. Praha 2008.

7. Zlatý věk animovaného filmu

Popište vznik poválečných studií a výroben animovaného filmu. Analyzujte příčiny úspěchu českého animovaného filmu ve 40. a 50. letech 20. století.

Literatura:

L. H. Augustin, *Jiří Trnka*. Praha 2002.

Marie Benešová, *Hermína Týrlová*. Praha 1982.

Ludmila Zemanová, Linda Spaleny-Zeman, *Karel Zeman a jeho kouzelný svět*. Brno 2015.

8. Rok 1959 a společenskokritické filmy

V čem byl pro český film přelomový rok 1959? Jmenujte hlavní rysy společenskokritických snímků z období let 1953–1959 a příslušníky nastupující poválečné režijní generace.

Literatura:

Petr Bilík, *Ladislav Helge. Cesta za občanským filmem*. Brno 2012.

Jan Lukeš, *Diagnózy času: Český a slovenský poválečný film*. Praha 2013.

Jan Žalman, *Umlčený film*. Praha 2008.

9. Česká nová vlna

Charakterizujte nástup tzv. „české nové vlny“ v 60. letech 20. století (bez slovenské kinematografie), včetně vztahu k literární oblasti.

Literatura:

Jaroslav Boček, *Kapitoly o filmu*. Praha 1968.

Peter Hames, *Československá nová vlna*. Praha 2008.

Jan Lukeš, *Diagnózy času: Český a slovenský poválečný film*. Praha 2013.

10. Československý film po roce 1969

Definujte, jakým způsobem se proměnila československá kinematografie po roce 1969.

Literatura:

Štěpán Hulík, *Kinematografie zapomnění*. Praha 2011.

11. Dokumentární tvorba

Charakterizujte vývoj českého dokumentární tvorby od počátků po současnost. Vymezte hlavní linie a určete významná díla.

Literatura:

Lucie Česáková, Michal Procházka, Radim Procházka, *Generace Jihlava*. Praha 2014.

Antonín Navrátil, *Cesty k pravdě či lži: 70 let československého dokumentárního filmu*. Praha 2002.

12. Československý film po roce 1989

K jakým změnám došlo v československé/české kinematografii po roce 1989? Popište proměnu institucí filmového průmyslu a státních institucí vztahujících se ke kinematografii.

Literatura:

Andrej Halada, *Český film devadesátých let*. Praha 1997.

Jan Lukeš, *Diagnózy času: Český a slovenský poválečný film*. Praha 2013, s. 229–375.

Jaroslav Sedláček, *Rozmarná léta českého filmu, 1989–1998*. Praha 2012.

IV. Analýza a seznam zhlédnutých filmů

Studující zkušební komisi předkládají vytištěný seznam 50 zhlédnutých filmů, který slouží jako základ pro zadání otázky z analýzy filmu. Seznam musí být sestaven na základě korpusu cca 300 filmů dostupného na webových stránkách katedry: (https://kdfs.upol.cz/fileadmin/userdata/FF/katedry/kdu/studentum/Korpus_filmu_k_SZZ_20_21-22_.pdf). Pravidlem je, že pokud si studující táhnou otázku z dějin světového filmu, k analýze jim je přidělen český film a naopak. Samotný výběr analytického přístupu nebo metody je individuální volbou každého studenta či studentky. Před zahájením zkoušení je třeba analytickou metodu specifikovat zkušební komisi.

Seznam zhlédnutých filmů by měl být vypracován na základě následujících pokynů:

- seznam obsahuje alespoň 50 titulů z tzv. státnicového korpusu
- každá zkušební otázka z dějin světového a českého filmu by měla být v seznamu zastoupena alespoň jedním titulem (13 + 12 = 25); zbylých 25 titulů studující vybírají z korpusu dle svého uvážení
- filmy by měly být řazeny buď chronologicky dle data uvedení, nebo abecedně dle prvního písmena českého názvu
- k zápisu filmů doporučujeme dodržet následující formu:

český název (původní název, rok uvedení, režie), specifikace, zda jde o titul ke zkušební otázce nebo dle vlastního výběru

Škola otců (1957, r. Ladislav Helge), ČF8 (= český film, otázka č. 8)

Čelisti (Jaws, 1975, r. Steven Spielberg), VV (= vlastní výběr)

- nedostatečný nebo nedůsledně zpracovaný seznam zhlédnutých filmů může být důvodem k nepřipuštění k SZZk